

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.

List

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtletno: K 10.000

Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.

Posamezna številka 1000 kron

Leto IV.

Dunaj, 22. oktobra 1924.

Št. 43.

K petdesetletnici pisatelja Fr. Ks. Meška.

Dne 28. oktobra bo minulo 50 let, kar se je rodil eden najzaslužnejših slovenskih pisateljev — župnik Ksaver Meško. Slovenski narod ni prezrl tega slavja, marveč se hvaležno spominja Meškove petdesetletnice in njegovih nevenljivih zaslug za slovensko slovstvo.

Koroški Slovenci pa čutimo v sebi še posebno dolžnost, da se udeležimo tega jubileja saj v tistem spominu in tako izkažemo svojo hvaležnost možu, kojega življenje je tesno spajeno z zgodovino bojev in trpljenja slovenskega ljudstva na Koroškem, med katerim je deloval Meško nad dve desetletji kot duhovnik, pisatelj in učitelj.

Naše življenje, polno burnih pa tudi milejših dni, je dajalo pisatelju hvaležno snov za mnogotere povesti, črtice in igre, ki jih je podajal slovenskemu ljudstvu, napisane s toplimi čustvi in mehko umetniško roko. In baš ti njegovi spisi, vzrastli na koroških tleh, so postali dragocen zaklad slovenskega slovstva in dali Mešku tisti sloves, ki ga uživa danes širom svoje domovine.

Kljub vsem težavam in marsikaterim ne-hvaležnostim, ki mu jih je izkazovala njegova ožja domovina, je prirastla Mešku Koroška tesno k srcu. V črtici „Koroški prazniki“, izišli v njegovi najnovejši knjigi „Listki“, oživlja pisatelj spomine na svoje bivanje na Koroškem sledeče: „Kakor osirotelemu in zapuščenemu otroku po materi, se mi čestokrat stoži po Koroški. Po tisti koroški mislim, ki smo živeli v njej nekdanj, ko smo pač trpeli krivice dan na dan in smo se dan za dnevom borili za najnavadnejše pravice, a borili se s toplim idealizmom in upanjem v srcu: Če ne zmagamo

danes, zmagamo jutri, če jutri ne, čez leto, čez dve, po desetih letih. Bili so vroči a lepi dnevi, v tisti bajni deželi molčečih, resnih gorah in poezije polnih jezer. Kako bi se mi ne tožilo po krasoviti deželi, kakor ne po letih, v njej preživelih!“

Kakor slehernemu slovenskemu koroškemu duhovniku, tudi Mešku niso bila postлана tla z rožicami. Bila je včasih prava trnjeva pot, ki jo je moral hoditi, a ostal je neupognjen, samozavesten tudi tedaj, ko je bil preganjan in gnan v zapore. Po vpadu Volkswehra na slovensko ozemlje 1918 je moral Meško zapustiti svojo župnijo Marija na Zili in vse svoje imetje ter se podati v mrzli noči preko gora v varno zavetje... Povsod, kjer je deloval, se ga spominja ljudstvo še danes s hvaležnostjo.

Našemu Mešku, živečemu v samotni zelene Štajerske, pošiljamo koroški Slovenci k njegovi petdesetletnici najiskrenejše čestitke. Le tem pridružujemo molitev na Vsemogočnega, da bi ohranil pisatelja-slavljenca še mnoga mnoga leta čvrste in za svoj rod delavnega ter mu naklonil za prihodnjo desetletnico lepših, veselejših spominov kakor mu jih je v stanu vzbujati njegov letošnji jubilej.

Okrajni glavar velikovski.

Dolgo si nismo mogli raztolmačiti, da so Slovenci, ki nočejo zatajiti, da jih je rodila slovenska mati, izpostavljeni vsakovrstnim šikanam in različnim naganjanjem po oblasteh, zlasti pa po orožnikih, katerih vse polno mrgoli. Mislili smo, da nam zlasti orožniki, ki so po večini sinovi slovenskih mater, ki se pa vendar sramujejo jezika svojih mater ter se izdajajo za „stramm deutsch“, v svoji gorečnosti za red in mir in ljubezni do Slovencev, kar na

svojo pest kolikor mogoče nagajajo. Toda naj-novejša okrožnica okr. glavarstva v Velikovcu nam jasno kaže, kje je iskati tistega kotla, v katerem se kuha ogenj in žveplo zoper poštene, mirne Slovence. Ta „zaupna“ okrožnica pa ni prva, ki jo je gosp. okr. glavar Friedl poslal na podrejene občinske urade in orožniške postaje. Podamo jo tu v nemškem originalu:

Bezirkshauptmannschaft Völkermarkt,
am 26. September 1924.

Vertraulich.

103/praes. ex 1924.

Verbreitung von im jugosl. Auslande gedruckten Schriften. Mitwirkung der Geistlichkeit an denselben.

An alle Gemeindevorstellungen und an alle Gendarmeriepostenkommandanten im Bezirke Völkermarkt.

Die letzten Berichte über die Verbreitung von im jugosl. Auslande gedruckten Schriften wurde zur Kenntnis genommen. Die Gemeindevorstellungen und Gendarmeriepostenkommandanten werden beauftragt, im Sinne der bereits erlassenen Erlasse der Verbreitung von im jugosl. Auslande gedruckten Schriften (Bücher und Zeitungen) ihr besonderes Augenmerk zuzuwenden. Über die gemachten Wahrnehmungen (insbesondere auch hinsichtlich der Mitwirkung der Geistlichkeit, Studenten, Fortbildungsvereine) ist der Bezirkshauptmannschaft bis längstens 12. November 1924 neu-lich eingehend zu berichten. Den Gendarmeriepostenkommandanten wird auch nahegelegt, einzelne Nummern des „Vrtec“ September, Oktober, des „Bogoljub“ Oktober 1924, allenfalls „Mladika“ u. a. Zeitschriften, die im jugosl. Auslande gedruckt wurden und im dortigen

PODLISTEK

Ksaver Meško:

Jesenska romanca.

Nebo krvavi, pod njim gozd rumeni,
na polju zadnje silje zori,
na drevju sadje se rdeči —
po polju gre kmet, sam seboj govori:
„Ko sem te oral, v črne brazde sejal,
o zemljica — mati, pa sem se bal,
da dobra tako boš, hvaležna tako,
da z glavnico vrneš obresti mi sto?
Pa sem se bal, pa sem trepetal:
Li nisem ji preveč zaupal in dal?
A ti si mati, ki vedno skrbi,
a ti si mati, ki stotero rodi.
O hvala ti, zemljica, lvala ti!“
In kmetu vse lice se smeji,
in staro oko mu plamti in žari
kot takrat, ko h dragi v snuboko so šli...

Ksaver Meško:

Pot na hrib.

(Odlomek iz knjige „Mir božji“.)

Nešteto spominov ob vsakem koraku...
Stopal sem nekoč po poti. Naproti mi pride popotnik, tujec. Pozdravi, postaneva, porazgovoriva se. Od daleč je, Slovak. Govori mi o svoji domovini, kako je čudovita. Pripo-

veduje mi o svoji mami, kako je dobra. Nikogar nima na svetu razen nje. A ne potrebuje tudi nikogar. Čemu? Najblažja žena na vsem širnem svetu je. Toliko ljubezni ne bi dobil nikjer in od nikogar, kakor mu je daje njeno srce, tako polno ljubezni in dobrote, deleče v tako obilni meri.

Priprost mož je, a govori kakor knjiga, pisana od pesnika mehke, sanjave duše. Ni to govornica razmišljajoče pameti, ne, vznesena pesem gorko ljubečega srca je, tako nežna in topla, da drhti ob nji še moje srce.

Razgrejeva se povsem, razblašite se nama duši. V pogovoru, poltistem in sladkem, stopava dol proti domu, počasi, z opreznimi, pridušenimi koraki, da ne bi zazvenel neharmoničen glas v pesem o sveti ljubezni materinski, ki bi motil toplo, sladko vznesenost najinih duš.

Stopam po poti, spomnim se popotnika tujca, njegovega slavošpeva materi, ljubeči in ljubljeni. Misli mi polete v daljavo, v domovino. Spomnim se Tebe, mati moja mila, ljubeča nekoč s tako silno ljubeznijo, počivajoča zdaj v miru božjem. Res, malo spominkov imam od Tebe v tujini: majhen kamen in malo prsti s Tvojega groba. A srce je še polno Tvojih ljubečih, skrbnih besed in naukov, duša polna hvaležnega spomina na Te, Ti mila, nepozabna, s hvaležno dušo ljubljena do konca mojih dni.

Grem po poti. Star mož pride za menoj. Moj župljan, sključen, zdelan, bolan. Pozdravi. Govori o vremenu, prične tožiti o slabih časih, o nehvaležnosti otrok.

„Vse življenje sem trpel in sem se mučil, da prihranim kaj za deco. A zdaj — niti jesti mi ne dajo.“

Drhti mu glas, s silo se otesa dušne žalosti: krepak rod prebiva v teh hribih, ne jokajo izlahka, in če jokajo kdaj, ne pred ljudmi.

„Čakajo že iztežka, da se me iznebe. Ne bo dolgo.“

„Je še čas. Močni ste še.“

„Slab, gospod. Osemindeset let.“

Počasi stopava drug ob drugem. Starček gleda na pot, razmišlja.

„Kolikokrat sem hodil po ti poti. A ne bo mnogokrat več. Kmalu me prineso po nji...“

Resnost nama napolni duši.

Mnogotere, ki sem stopal z njimi kdaj v razgovoru po ti poti, so mi prinesli že po nji, in sem jih sprejel in sem jih izročil večnemu miru božjemu.

In tako pride dan, ko tudi jaz ne bom stopal več po ti poti, ker bom počival v tistem, globokem miru božjem.

A zdaj še hodim po nji pokoncu in porosen.

Hodim po nji, in z menoj hodijo tihe sanje o daljnih, drugih potih in mehki spomini na mnogotere raznolike dogodke, združene s to potjo.

Zato je tako draga in ljuba mojemu srcu ta navidez tako vsakdanja pot na hrib.

Posteurayone vorkommen, zu sammeln und anher vorzulegen.

Für die Richtigkeit der Ausfertigung: Mack.
Der Amtsleiter: Friedl.

Ta gospod okrajni glavar je menda pre-spal šest povojnih let. Čuti se še vedno v sredi svetovne vojske, kjer so takoimenovani konfidenti dobro služili in marsikatero nedolžno bitje spravili v zapore ali pa na vislice. Najbrž je ta gospod med svetovno vojsko tam kje na Kranjskem igral vlogo kakega „Oberkonfidenta“, da mu šikaniranje tako ugaja. Ali ni okrajno glavarstvo javna oblast, ki naj tudi javno in ne „zaupno“ uraduje. Št. 103 v tem času ni številka okr. glavarstva kot takega, ampak številka neke posebne tajne organizacije, katero — kakor razodeva zgornja okrožnica — vodi g. okr. glavar. Gospod Šuni! Kaj pravite Vi na tako uradovanje Vam podrejenega uradnika? Prosimo, povejte kar brez ovinkov in olepševanja — ali se strinjate s takim prakticiranjem. Upamo pa, da bodo slovenski duhovniki, katerim je ta „zaupna“ okrožnica še posebej posvečena, znali varovati svoj ugled, dokler je gosp. Friedl na čelu okr. glavarstva.

Gospodarska Nemčija.

Ko je bila premagana militaristična Nemčija po štiriletni svetovni vojni, je morala podpisati versailleski mir, ki ji nalaga velikanska bremena. Plačevati mora takoimenovane reparacije, to je vojno odškodnino zmagovitnim državam. Nemčija se je dolga protivila in upirala izpolnjevati v Versailles prevzetih obveznosti, češ, popolnoma izčrpana država je tega nezmožna. Bati se je bilo, da utegnejo prevladati razboriti duhovi, ki so gnali ta boj do skrajnosti, četudi za ceno revolucije.

Končno je nastopil s svojim načrtom Amerikanec Dawes, za katerega je pridobil antantne države, predvsem Francijo in Anglijo. Ta načrt pravi: Ako hočete zahtevati, da vam Nemčija plačuje visoke vojne odškodnine, morate najprej vedeti, koliko more država sploh plačati v drugo pa ji poskrbeti potrebnih kreditov, da ji omogočite urediti njeno gospodarstvo zlasti industrijo, kajti le tedaj ji bo mogoče plačevati zahtevane svote. Ker so na ta načrt pristali tudi Nemci, je prišlo do londonskega sporazuma med Nemčijo in entantnimi državami.

Na podlagi Dawesovega načrta je Nemčija razpisala na tujih denarnih tržiščih posojilo v znesku 800 milijonov zlatih mark. Za to posojilo, ki je bilo predloženo v podpisovanje v vseh večjih mestih, zlasti v Ameriki, Angliji, Franciji itd., je zastavila Nemčija svoje davke, dohodke iz carine in se podvrgla mednarodni finančni kontroli.

Komaj pa prihajajo prva poročila o uspehih tega posojila, za katero se baje zlasti ameriški bankirji zelo zanimajo, se že slišijo svarilni glasovi, da se s posojenim denarjem ne bo saniralo samo nemško gospodarstvo, marveč utegne Nemčija razviti močno industrijsko konkurenco na svetovnem trgu in spodriniti marsikatero drugo državo. Vesti iz Nemčije vedo povedati, da se tamkaj zelo pridno dela in štedi ker se hoče na vsak način spraviti nemško industrijo na višek in s tem zmožno konkurenco na svetovnih tržiščih.

Po odpravljenem militarizmu v Nemčiji prihaja na površje njena gospodarska nevarnost, ki jo napoveduje tudi Mussolini češ, da se pojavlja na horizontu nova zvezda, zvezda Nemčije, ki se pripravlja mogočno za svojo gospodarsko obnovo in ki bo zastavila l. 1925 vse sile, da pridobi svetovna tržišča za svoje izdelke.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Generalni komisar Zimmermann je podal Zvezi narodov svoje 21. poročilo za čas od 15. avgusta do 15. septembra t. l. Poročilo se nanaša predvsem na državne finance in omenja stanje še razpoložljivega posojila Zveze narodov. — Državni proračun, ki bo predložen te dni državnemu zboru, izkazuje 475 milijonov zlatih kron izdatkov, med temi

50 milijonov zlatih kron za investicije, to je razne naprave. — V petih tednih poteče uradna doba zveznega prezidenta dr. Mihaela Hainische. Kakor poročajo listi, je njegova nadaljna izvolitev prezidentom republike zagotovljena. — Indeks za oktober se je zvišal za 1 odstotek.

Avstrijsko-jugoslovanska trgovinska pogodba. Na Dunaju se vršijo trgovska pogajanja med zastopniki Avstrije in Jugoslavije. Ta pogajanja so za bodočo ureditev medsebojnih gospodarskih odnosov za obe državi največjega pomena. „Wiener Handelsblatt“ omenja pri tej priliki, da je izvozila Avstrija l. 1923 v Jugoslavijo blaga za 137 milijonov zlatih kron, kar pomeni 13,3% celokupnega izvoza. Nasprotno pa je poslala Jugoslavija v Avstrijo blaga v vrednosti 95,8 milijonov zlatih kron. „Obe državi,“ pravi omenjeni list, „se morata vzajemno izpopolnjevati brez burnega konkurenčnega boja, ki često kali prijateljske odnose, ker sta navezani v enaki meri ena na industrijske izdelke druge, a druga na agrarne produkte prve države.“

Vprašanje podonavške federacije. Že par tednov se piše mnogo o tem načrtu, ki ima namen združiti države srednje Evrope, zlasti iz stare Avstro-Ogerske nastale, v podonavsko federacijo ali zvezo, oziroma ustanoviti carinsko unijo. Kakor smo že svojčas poročali v našem listu, imajo zapadne države Francoska in Angleška največji interes na tem, da pride do tesnejše gospodarske združitve med Avstrijo, Čehoslovaško, Ogersko, Jugoslavijo in Rumunjo, bodisi v obliki podonavške federacije ali carinske unije. Dočim so krščansko-socialni krogi to misel pozdravljali, zavedajoč se, da bi bila njena udeležitev tudi v največjo korist Avstrije, zavzemajo nemškonalne stranke odločno odklanjajoče stališče. Na njihove tozadevne interpelacije je odgovarjal zvezni kancler dr. Seipel, da v Genfu o teh vprašanih sploh ni bilo govora in tudi Čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš je podal slično izjavo. Pred nekaj dnevi pa je zunanji minister dr. Grünberger zanikal enake vesti. Nemškonalne stranke imajo seve strah, da bi bili s federacijo ali carinsko unijo podonavskih držav prekrižani njihovi načrti za združitev Avstrije z Nemčijo. Vsekakor pa to vprašanje še ni končno rešeno.

Vladna kriza v Nemčiji. Vsi poskusi zveznega kanclerja Marksa razširiti sedanjo vladno večino, so ostali brezuspešni. Dozdevalo se je nekaj časa, kakor bi intelo priti do sestave desničarske, to je vlade nacionalističnih strank. Ker pa je krščansko-socialni centrum uvidel, da je poizkus za sestavo delazmožne vlade na širši podlagi nemogoč, smatra tudi sedanjo vladno za delanezmožno. Kakor kažejo zadnja poročila, bo prišlo do razpusta parlamenta in novih volitev. — Ameriki določen del posojila za Nemčijo je bil v kratkem času podpisan. Podpisali so za 500 milijonov dolarjev več, kakor je bilo določeno.

Bivši nemški poslanik grof Bernstorff o vstopu Nemčije v Zvezo narodov. Ob priliki banketa, ki ga je priredila v Londonu angleška liga narodov zvezi narodnih lig je govoril tudi bivši nemški poslanik grof Bernstorff, ki je dejal: Vstop Nemčije v Zvezo narodov je važen korak za ustanovitev zveznih držav Evrope, ki bodo morale nastati iz sedanjih zmed med starimi in novimi državami. Cilj, ki ga moramo zasledovati, je, da bodo v bodoče take meje samo še na zemljevidih in da ne bodo več ločile pripadnike enega in istega plemena, ki stanujejo v dveh različnih državah. Kedaj bo stavila Nemčija predlog za vstop v Zvezo narodov, je odvisno predvsem od tega, kedaj bo zato pripraven čas in če bo mogoče v ta namen sklicati izvanredno zborovanje Zveze narodov.

Volilni boj na Angleškem je v polnem tiru. V več volilnih okrajih sta se zedinile konservativna in liberalna stranka ter postavile Macdonaldovi delavski stranki skupnega protikandidata. Po dosedanjih poročilih je položaj za Macdonalda precej ugoden, ker je bila njegova stranka za časa razpusta parlamenta na volilni boj že dobro pripravljena. Sodi se, da bo Lord Georgesova liberalna stranka zgubila nekaj mandatov na ostali dve stranki.

Angleško-turški spor. Nedavno je zahtevala angleška vlada od Turčije, da nemudoma izprazni dele Mezopotamije, ki so jih zasedle Kemalove čete. Turčija tej zahtevi ni ugodila, marveč se je pritožila na Zvezo narodov naglašujoč, da je Angleška kršila obstoječe stanje glede meje Iraka, ker se Turčija ni odpovedala Mosulu (petrolejski vrelci). Pa tudi britanska vlada je pristala nato, da se predloži angleško-turški obmejni spor na Iraku Društvu narodov, vsled česar je bil grozeči spor začasno omiljen.

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Število brezposelnih na Koroškem je znašalo 11. oktobra 770; od teh je bilo podpiranih 526. Brezposelnost vlada posebno med kovinarji ter trgovskimi in pisarniški nastavlenci.

Gospodarsko posvetovanje v Celovcu. Politično in gospodarsko društvo je priredilo dne 2. oktobra t. l. v Celovcu gospodarsko posvetovanje, na katero je došlo večje število društvenih zaupnikov. Poleg že v zadnji številki objavljenega poročila o kmetijski bolniški blagajni je bil podan referat „Naš gospodarski položaj“, ki mu je sledila daljša razprava. Sklenilo se je, osnovati v okvirju Političnega in gospodarskega društva poseben gospodarski odsek, ki se mu imajo pritegniti zastopniki vseh gospodarskih organizacij. Omenjenemu odseku pripadaj naloga, skrbeti za potrebne gospodarske strokovnjake, prirejati potrebne poučne tečaje in predavanja, objavljati gradivo gospodarske vsebine v našem listu, gojiti stike s sličnimi organizacijami in imeti v evidenci naše gospodarsko stanje. Odbor bo moral posvetiti tudi združništvu, kot važnemu faktorju narodnega gospodarstva, največ pozornosti. Nadaljno posvetovanje je veljalo našemu davčnemu vprašanju, ki je tako zamotano, da ga treba vedno in vedno znovova pojasnjevati. Na podlagi daljšega razmotrivanja je bil sprejet predlog, ki zahteva: 1. Warenumsatzsteuer je za kineta krivičen davek. Naj se zato odpravi ali primerno združi z zemljiškim davkom. 2. Poslanca naj se zavzemata za to, da se davek na mestne hiše prilagodi valutnim razmeram in s tem razbremeni kmeta.

Deželni glavar Šumy — slab politik. Mnogokrat smo že opozorili v našem listu na deželnega glavarja Šumyja, ki nastopa pri vseh nacionalističnih shodih in prireditvah kot strupen napadalec Slovencev, torej proti pripadnikom slovenske manjšine na Koroškem. Ta mož se ne zaveda svojih dolžnosti, ki jih ima kot predstojnik deželne vlade nasproti slovenski manjšini, koje varstvo je mednarodno zajamčeno, marveč je mnenja, da se da to vprašanje reševati na demonstrativnih prireditvah Heimatschutzverbanda itd. V tem oziru potrjuje naše mnenje tudi „Arbeiterwille“ v svoji številki od 9. oktobra t. l. sledeče: Kaj hočemo reči k temu, da se udeležuje izkoriščanja plebiscitnih slavnosti tudi deželni glavar. Ali gospod Šumy ne ve, da zamore njegova udeležba pri takih slavnostih vzbuditi v inozemstvu vero, da se slovenska manjšina na Koroškem zatira. Ali se zaveda nevarnosti, ki jih more povzročiti tako mnenje za Koroško? Danes po padcu vlade Pašiča je v Jugoslaviji na krmilu demokratična vlada, v kateri so aktivno zastopani tudi Slovenci in jugoslovanska država ima na koroške Slovence vse drugačno privlačno silo kakor pred meseci. Ravno danes bi morali odgovorni politiki vse opustiti, kar utegne vzbuditi dozdevanje kake provokacije ali hujskarije proti Slovincem. Navzočnost deželnega glavarja pri nacionalističnih hujskajočih slavnostih v slovenskem ozemlju vzgaja naravnost jugoslovansko iredento in pomenja največjo nevarnost za enotnost Koroške. In dalje: Gospod Šumy je mogel biti sicer dober strokovnjak za kmečka vprašanja in dober „Landestierzuchtinspektor“ ali politik ni. Prava nesreča za Koroško je, da stoji njej na čelu gospod Šumy, ki je pokazal že za časa Ludendorffovega nastopa na Koroškem poskušnjo svojega političnega znanja. — Tako piše „Arbeiterwille“, glasilo socialno-demokratske stranke. Trezne besede, ki bodo gotovo naše odmeva tudi pri našem slovenskem ljudstvu!

Kako si predstavlja „Kärntner Tagblatt“ narodno spravo na Koroškem. Znano je vendar, da so vse nemške stranke — toraj tudi krščansko-socialci — v seji deželnega zbora dne 28. sept. 1920 v Št. Vidu slovesno izjavile, da hočejo dati slovenskim prebivalcem dežele vse tiste svoboščine in pravice, kakor jih uživajo Nemci. Zagotovili so nam skratka svobodni kulturni in gospodarski razvoj v okvirju deželne uprave in avstrijske republike. Koliko od teh obljub je dež. vlada do danes izpolnila, bi morali vendar vedeti tudi krščansko-socialci, ki so kot vladna stranka za vsa dejanja dež. vlade soodgovorni. Mesto pa, da bi si izpraševali svojo vest in presojali vprašanje slovenske manjšine na Koroškem objektivno in stvarno, se zaletava njihovo glasil „Kärntner Tagblatt“ v svoji plebiscitni številki z naravnost grdimi izpadi proti Slovincem. Po mnenju tega „katoliškega“ lista je namreč pripisovati razne razprtije v deželi posameznim „hujskačem“, ki delajo nemir v deželi in ki jih je najbolje prezirati. „Kärntner Tagblatt“ smatra torej Slovence, ki zahtevajo, da deželna vlada izpolni pravične zahteve, kakor so jih spoznale nemške stranke pred štirimi leti za potrebne, kot navadne hujskače in te hujskače je treba prezirati, kako so doslej prezirale pravice koroškega slovenskega ljudstva. Ako omenjeni list pričakuje, da se bo dalo doseči narodnostno spravo med Slovenci in Nemci na Koroškem s pomočjo „patriotičnih“ manifestacij in zaupnih okrožnic kakor jih izdaja velikovski okrajni glavar svojim podrejenim uradom, potem je to usodna zmota, zgrešena pot, ki bo prej ali slej odprla oči tudi gospodi okoli „Kärntner Tagblatta“.

Politično in gospodarsko društvo Nemcev za Slovenijo je imelo 4. t. m. svoj letni občni zbor v Mariboru. Za predsednika je bil izvoljen Karel Nassko, posestnik in pisarniški vodja pri dr. Oroslu v Mariboru, za prvega namestnika dr. Walter Riebl, odvetnik v Celju.

Bistrica v Rožu. (Davki in drugo.) Potrebno je, da se zopet enkrat oglasimo. Zadnji čas so menda vsi uradniki pri davkarji znoreli. Vsaj tako se dozdeva človeku, ko prejme v rokce Steuermandate. Najemniku Mokerlrove kmetije v Rutah je uničila toča vse poljske pridelke, tako da mora že sedaj kupovati živila. Na mesto da bi mu dali kako odškodnino, mu je davkarji odmerila 15.000.000 kron dohodninskega davka. Ako bi hotel dotičnik ta davek plačati, mora prodati del svoje živine. Zakaž pa je potem delal in se trudil, morda samo zato, da plačuje davke od dohodkov, ki jih ni imel. Tako se postopa pri nas s kmeti. Vemo pa tudi, koga je izvolila davkarji za svojega zaupnika in ki je mnogo kriv na tem pretiranem davku. Najbrže je to maščevanje, ker prizadeti noče odstopiti svojih travnikov, ki bi jih gotovi velikaši radi imeli za pašo. Morda hoče na ta način doseči svoj namen. Kje pa je tukaj pravica? — V tukajšnji tovarni delajo že dalje časa samo štiri dni v tednu, kar je za delavce in obrtnike vsled druginje in pomanjkanja denarja zelo slabo. — Tat, ki je vlomil prejšnji teden pri Ahacu na Poljani, je odnesel okroglo štiri in pol milijona kron, uro in srebrnino. Shranjujte denar na varnem kraju, še bolje pa je, da ga nalagate v hranilnice!

Št. Vid v Podjuni. 10. oktober ni izpadel tako, kakor se je agitiralo in pripravljalo. Narod nima smisla za prisiljene proslave, ker mu 10. oktober ni prinesel blagostanje, kar se je splošno obljubljalo in pričakovalo. Na predvečer smo videli par klavernih lučic po gorskih obronkih in nekoliko topičev je motilo mir tpi-nov. Dan sam na sebi je bil otožen, kakor je otožna naša usoda, drugače pa se za njega nihče ni zmenil. 10. oktober nas je gospodarsko uničil, zato tudi nimamo povoda ogrevati se ta dan za „nedeljeno“ Koroško odnosno mater Germanijo. Kljub temu bo ostal 10. oktober našim obrtnikom dobro v spominu. Davčna oblast je namreč poskrbela, da so dobili ravno na dan obletnice plačilne naloge za pridobitni in dohodninski davek. Razveselili se jih niso, pač pa smo mogli slišati vse drugo kot laskave hvale ravno z nasprotne strani.

Št. Primož v Podjuni. (Shod.) Dne 12. t. m. je na shodu Koroške slovenske stranke poročal

čg. deželni poslanec Poljanec o davkih in kmetijski bolniški blagajni. Po poročilu se je sprejela sledeča resolucija: Kmetje in obrtniki, zbrani dne 12. oktobra 1924 v Št. Primožu v Podjuni, protestirajo: 1. Proti čezmerno visokemu dohodninskemu in pridobitninskemu davku za leto 1923. Predlagajo, da se zavarovanje kmetijskih poslov prepusti medsebojnemu sporazumu med gospodarji in posli, ako hočejo biti zavarovani ali ne, nasprotno so pa za starostno zavarovanje poslov. 3. Odobravajo postopanje poslancev Kor. slov. stranke v koroškem deželnem zboru glede davkov in procentualnem vzdrževanju učiteljev po občini. 4. Prosiyo deželno vlado, da omogoči kmetijstvu nujno potrebne kredite. 5. Prosiyo g. deželnega poslanca, da tolmači naše zahteve v koroškem deželnem zboru pri prihodnjem zasedanju. Zbor je z obžaljevanjem vzel na znanje, da so se našli ljudje, ki mislijo, da so jedli nemško kulturo z veliko žlico, ki so v sosedni sobi z izzivalnimi opazkami in nemirom motili predavanje in govornike. Tem ljudem pač ni pomagati. Ta shod je bil izključno gospodarski in nepolitičen, da bi tudi naši nasprotniki dobili vpogled v začasno tako važno vprašanje kmetijskih bolniških blagajn. Za hrptom pa rogovilijo in proklinjajo.

Dobrla vas. Dne 13. t. m. se je vršil pri nas živinski semenj. Od prignane živine je bilo prodane polovica, ovac največ. Prišli so kupci večinoma iz Celovca in Grabštanja ter plačevali vole in krave 13—14.000, ovce 8—9000 K za 1 kg.

Bistrica v Rožu. 9. okt. so prijeli orožniki francoskega dezertierja po imenu Mus Unseri, kateri je pred petimi meseci ušel iz francoske vojske v Porurju. Orožnik ga je izročil okr. glavarstvu.

Maria na Zili. Našli so 5. t. m. v Zili truplo ponesrečenega kleparskega pomočnika, ki je padel 11. sept. pri popravljanju strehe v Podkloštru v reko.

Dobrla vas. Sodaliteta družbe slovenskih duhovnikov, posvečena presv. Srcu Jezusovemu, za dobrolsko in pliberško dekanijo, je imela dne 15. okt. t. l. pri Čuvarju v Goselni vasi zelo zanimivo in aktualno zborovanje. Praktičen je bil referat g. Kindlmana o testamentih sploh in o duhovnikovih oporoki posebej. Idealno in vzvišeno je bilo predavanje g. Sekola, kako je treba porabiti praktično misli o evharističnem kongresu. Dješki župnik g. Benetek je podal pravila o „Unio apostolica“. Za 50letnico sobrata g. župnika Fr. Meškota mu je poslala sodaliteta iskrena voščila prirsčne udanosti.

Dobrla vas. Protestno zborovanje trgovcev in obrtnikov radi davkov se je vršilo v sredo dne 15. oktobra popoldan pri Bruggerju. Res vlada pri odmerjenju davka od strani davčnih oblasti velikanski pritisk in nered. Kmečko ljudstvo to posebno čuti in je na zborovanjih v Škocijanu, Grabalji vasi in v Št. Primožu dalo duška svoji ogorčenosti, posebno še radi kmečke bolniške blagajne. Čudno se nam pa vendar zdi, da ravno isti najbolj protestirajo in se pritožujejo, ki so ob času plebiscita najhujše hvalili Avstrijo in nam obljubljali na zemlji nebesa. Zakaž neki ne omenjajo tega nemški govorniki na shodih plebiscitne obletnice? To bi bolj uplivalo, kakor pa hujskajoči govori zoper Slovence.

GOSPODARSKI VESTNIK

Naše zadružništvo.

(Iz poročila „Naš gospodarski položaj“.)

Zelo važen faktor v našem narodnem gospodarstvu je zadružništvo. Zadruga so središče vsega gospodarskega življenja, ki imajo predvsem namen, podajati svojim članom potrebnega pouka, posredovati nakup in prodajo, oskrbovati denarne posle in skupno nabavo strojev.

Na slovenskem Koroškem smo šteli že pred svetovno vojno 41 slovenskih hranilnic in posojilnic, 13 raznih gospodarskih in konzumnih društev, 6 živinorejskih in eno mle-

karsko zadrugo. Njih skupno število je znašalo torej 61. Po plebiscitu se je število zadrug nekoliko skrčilo, ker so posamezne odpadle vsled odcepitev mežiške in kanalske doline, druge zopet so se morale spričo pomanjkanja veščakov likvidirati. Vsekakor šteje Zveza koroških zadrug v Celovcu še danes 42 zadrug in sicer 34 hranilnic in posojilnic, 4 živinorejske zadruge, eno gospodarsko zadrugo, eno mlekarsko zadrugo, eno vzajemno društvo proti požaru in eno zadrugo za elektriko.

Poleg denarnih zavodov pride za nas v veliki meri v poštev Južnokoroška gospodarska zadruga v Sinči vasi. Po dolgih borbah in mnogoterih posredovanjih se je vendar posrečilo izposlovati od oblasti odobrenje izpremenjenih pravil, ki dopuščajo v sedanji obliki obratovati zadrugi na širši podlagi. Vendar spričo pomanjkanja zadostnega obratnega kapitala in potrebnih moči zadružno delovanje do danes še ni moglo tako razviti, kakor bi to odgovarjalo našim potrebam.

Razven že navedenih začetnih težkoč se stavijo našemu zadružništvu venomer neprilike tudi s strani oblasti, ki dokaj rade nagajajo radi dopisovanja in predlaganja revizijskih poročil v slovenskem jeziku, dasi ima Zveza slovenski poslovni jezik in so trgovska sodišča v smislu mirovne pogodbe dolžne sprejemati take vloge.

Kako se shranjuje sadje. Ko smo otresi sadno drevje, ločimo zdravo sadje od slabega. Dobro, zdravo sadje shranimo, iz slabega pa naredimo sadjevec. Sadje shranjujemo v kletih na posebnih stojalnikih. Na deske položimo mah, ki naj bode oparjen z vrelo vodo, da uničimo v njemu se nahajajoči mrčes. Mesto mahu vzamemo tudi lahko kako drugo mehko podlago. Na tako pripravljene stojalnike nalozimo sadje v plasteh, vendar ne na kupe. Klet mora biti temna in hladna (3—7° C). Slabo dišeče stvari (kislo zelje) je odstraniti. Dobro je, ako kleti izžveplamo. Nato pustimo klet 3 dni zaprto, potem jo pa pošteno prezračimo. Sadje moramo večkrat pregledati in gnilo odstraniti.

Uspešno sredstvo proti oglodanju sadnih dreves. 1 kg v vodi lahko raztopljivega karbolineja, 1 kg žgane smole (tera) in 2 kg vode nam da zmes, ki se uspešno obnese in brani sadno drevje 2 do 3 leta pred ogledavanjem zajcev. Karbolinej in žgano smolo nekoliko segrejemo in na zmes potem nalijemo vročo vodo, kar dobro zmešamo. Potrebno je varovati sadno drevje pred raznimi škodljivci.

Lesna industrija Hrvatske in Slavonije. Hrvatska in Slavonija ima za Bosno in Slovenijo največ gozda. 1.475.514 ha zemlje je pokrite z gozdom. Na podlagi take množine gozda je nastala lesna industrija, ki ni le najstarejša, ampak tudi najraznovrstnejša veleobrt. Žage obstojajo v teh krajih od l. 1740. Trgovina z jedovim lesom cveti že 100letja, izvoz dobovega lesa se prične okoli 1820 l. Ker se na podlagi lesne industrije izdelujejo železniški lesni tramovi, parsetni tlaki, lesna volna, sodi, vozovi, pohištvo, palce, otroške igrače i. dr., se ne čudimo, da ima ta industrija zaposlenih 28.000 delavcev in 300.000.000 dinarjev akcijskega kapitala.

Kupna cena zlatih in srebrnih novcev. Srebrna krona 5800 K, dve-kronski novec 11.600 K, petkronski 31.200 K, goldinar 16.000, dvagoldinarski novec 32.000 K; 10kronski zlat 139.000 K, 20kronski zlat 278.000 K, 100kronski zlat 1.390.000 papirnatih kron.

Dunajski trg. Mesne svinje 20—27.000, pitane svinje 25.500—28.000, konji za klanje 5500 do 13.000 K za 1 kg žive teže. Lahki konji za vprego 3½ milj., do 10 milj., težki konji za vprego 5—13 milj. K za konja.

DRUŠTVENI VESTNIK

Sveče v Rožu. (Društvena knjižnica.) Društveno knjižnico smo uredili, tako da se more zopet pričeti z izposojevanjem knjig. Vabimo fantje in dekleta, da se je prav pridno poslužujejo.

SLOVENC!
Pomnite, da smo bili
mi prvi na Koroškem.

RAZNE VESTI

Sedemdesetletnica goriškega nadškofa. Dne 9. oktobra t. l. je dopolnil goriški nadškof dr. Frančišek Sedej 70 let. Ob tej priliki so se mu poklonili odposlanci slovenskega ljudstva na Primorskem in mu izrazili čestitke. Nadškof dr. Sedej zasluži v polni meri to zaupanje, kajti izkazal se je v najtežjih časih kot najskrbnejši in najpožrtvovalnejši nadpastir, obenem pa tudi kot junaški branitelj svoje cerkve. V vojnem času je kot zadnji zapustil Gorico ter kot prvi skrbel za moralno in gmotno pomoč na vse strani razkropljenim beguncem. Ukazal je duhovščini, da je sledila vernikom v prognanstvo in jim bila tam v duhovno tolažbo in oporo. Po vojni je poskrbel za vzgojo duhovnega naraščaja in ustanovil več prosvetnih organizacij kakor kat. tiskovno društvo, Goriško Mohorjevo družbo itd. Ko je divjal na Goriškem nacionalni šovinizem in silil prodreti tudi v cerkve, je stal dr. Sedej krepko in odločno na braniku za svobodo cerkve in končno prisilil nasprotnike, da so se umaknili. Vedno je bil skrben in pravičen tudi nasproti italijanskim vernikom. Blagor ljudstvu, ki ima v tako težkih časih tako skrbnega in pravičnega cerkvenega poglavarja.

Prevoz Sienkiewicza v domovino. Dne 26. t. m. se vrši v Varšavi slovesen pogreb poljskega pisatelja Henrika Sienkiewicza, kojega truplo prepeljejo iz njegovega začasnega groba v Veveyu v Švici. Češkoslovaška vlada je zaprosila poljsko, da bi se truplo ustavilo v Pragi, da tam velikega pokojnika na slovesen način počastijo. Tudi jugoslovanska vlada je zaprosila poljski kabinet, da bi se Sienkiewiczovo truplo prepeljalo skozi Jugoslavijo, da bi imel jugoslovanski narod okrog 22. t. m. priliko, Sienkiewicza v Ljubljani počastiti.

Reforma delavskega zavarovanja v Avstriji. V avstrijskem zveznem ministrstvu za socialno upravo pripravljajo zakonski načrt za preosnovno delavskega zavarovanja. Po novem načrtu se enotno organizirajo vse vrste socialnega zavarovanja: za slučaj brezposelnosti, bolezni, nezgode, invalidnosti in starosti. Temelj vsemu zavarovanju in upravi bo sedanje bolniško zavarovanje. Zavarujejo se vse osebe, ki si služijo kruh temeljem mezdnega razmerja, v kolikor zanje ni poskrbljeno s posebnimi zakoni (n. pr. državni nameščenci). Zavarovanci se razdele v skupne plačilne razrede; najnižja plača je označena z 9000 K dnevno, najvišja z nad 72.000 K. Prispevke za zavarovanje bodo plačevali delodajalci in delojemalci, in sicer vsak polovico. Lastniki posebno nevarnih obratov morajo plačevati še posebna doplačila. Med nezgode se štejejo tudi obrtna zastrupljenja. V slučaja zavarovančeve smrti dobe rento tudi vdove in otroci; ako vdova še ni stara 65 let in ni invalidna, ji teče renta samo 12 mesecev po moževi smrti; otroci dobivajo sirotinsko rento do 16. leta. Istočasno z delavskim zavarovanjem se sklene zakon o starostnem zavarovanju samostojnih obrtnikov in podobnih poklicev, ker obstoja še od l. 1921. junktim za oba zakonska načrta.

Padanje prebivalstva v nemških mestih. Nemški državni statistični urad v Berlinu objavlja podatke o ljudskem gibanju l. 1923. Glasom teh podatkov se je v nemških mestih prvič pojavilo padanje v številu prebivalstva. V 334 mestnih občinah, ki štejejo najmanj 15.000 duš, se je število prebivalstva skrčilo za 4000 na 26.117.000. Rojstva so v tem letu padla od 117.532 l. 1922. na 98.540. V velikih mestih z nad 30.000 prebivalci je število rojstev še znatnejše padlo.

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

Čudna iznajdba. Kakor poročajo iz Washingtona, je iznašel neki Nемеc popolnoma novo vrsto tovornega avtomobila. Ta avtomobil nima nobenih koles. Premika pa se na tak način kakor bi dva moža korakala eden za drugim. S tem novim avtomobilom je mogoče prevažati težke tovore po drugače nedostopnih potih in strmo navkreber. Štiri noge se namreč izmenoma upirajo v zemljo in pri tem ko dve nogi držita, da se ne more avtomobil pomakniti nazaj, naredita drugi dve nogi „korak“ naprej. V Nemčiji so delali poskuse s to novo iznajdbo, ki so izpadli nad vse presenetljivo. Avtomobil je nosil 8 ton in je prevozil 6 milj po sicer nedostopnem potu. Motor ima 25 ponjskih sil. — Vkljub grozni stiski, v kateri se nahaja že par let Nemčija, delujejo njeni iznajditelji na problemih, ki so na korist vsemu človeštvu.

Kako ravnamo pozimi s kokošmi? Tudi kuretino zebe pozimi. Zato je umestno, da ji daješ včasih gorko hrano. Kuhan krompir, stlačen in pomešan z otrobi ter še nekoliko mlačen, je za zimo zelo priporočljiv. Ne trosi kuram pozimi hrane na tla, ker se na zmrzlih tleh preveč ohladi. Devaj jim hrano v mala korita ali v skledice. Koristno bo tudi, če jim daš včasih skuhanega zrnja in sicer z vodo vred, v kateri si kuhala zrnje. Kokoši prebavljajo zrnje le prav počasi, ako jim ga daš torej zvečer, dobivajo s tem ponoči več toplote. Kurnik naj bo pozimi toliko zadelan, da ni prepaha. Pokrij tla z drobno suho steljo. Sploh naj bo kurnik suh, zračen in snažen!

Polet Zepelina v Ameriko. 12. t. m. je odplul največji zrakoplov „Zepelin R. III.“ iz Friedrichshafen na Nemškem v Ameriko. Letel je z povprečno hitrostjo 100 km na uro v smeri Francija, severna Afrika preko oceana. Tekom celega poleta so prejemale razne radio-štacije direktna poročila z zrakoplova o stanju moštva. Prihod Zepelina je pričakovala vsa ameriška javnost z velikim zanimanjem. Ameriško želez. ravnateljstvo je odredilo posebne vlake, ki so pripeljali ljudi na pristajališče. Dospel je zrakoplov v sredo 15. t. m. ob 3. uri v Ameriko in sicer v mesto Lakehurst. Polet je trajal 80 ur. Zrakoplov je postal last ameriških oblasti. Po tem poletu stojimo v svetovnem prometu sredi velikega preobrata. Lahko je mogoče, da postane tekem let polet čez ocean nekaj vsakdanjega kakor dandanes vožnja z železnico.

Japonski pregovori.

Ne zaničaj nikogar! Tudi en col dolga mrčes ima pol cola dolgo pamet.

Žaba v studencu ne ve ničesar o svetovnem morju.

Tudi vznožje svetilnega stolpa je temno.

Tisti, ki znojo čitati v bodočnosti, ne vejo o svoji osebi ničesar.

Brezove šibe ne zlomi noben sneg.

Tudi v glavnih mestih najdeš kmete.

Lev pošlje svoje mlade v dolino. Pusti otroka potovati, katerega ljubiš.

Kdor je od stare matere vzgojen, je za 300 monov (denarja) cenejši (ker je razvaje).

Smaragd in kristal se le svetita, če sta brušena.

Tudi na najvišjo goro moraš pričeti iti iz doline.

Bratje in sestre ne spite!

List stane od 1. oktobra do 31. decembra za:

Avstrijo 10.000 K
Jugoslavijo 25 D
Posamezna številka 1.000 K

Hočete napraviti veselje sebi in misijonom?

Mi rečemo namenoma v prvi vrsti sebi, ker kdor more 8.000 kron pogrešati, ter jih pošlje Družbi sv. Petra Klaverja v Salzburg, Dreifaltigkeitssgasse 19, dobi za to

LEP KOLEDAR ZA SVETO LETO 1925'

z zanimivimi pripovedkami in slikami iz misijonov črne Afrike, kjer žive še ljudožrci in prodajajo stariši svoje otroke kot živino.

Nadalje dobite ljubki „Misijonski koledarček za mladino“ skaterim morete otroško srce nadvse razveseliti. K sklepu pa podpirate s tem prispevkom tudi misijone, eno najboljših del, katero Gospod Bog, kot vemo iz vsakdanje izkušnje, ne pusti nepolačano. 129

Ali si že kaj pisal v Koroškega Slovenca?

Rupert Novak

orglarski mojster Celovec

Izdeluje nove in prenareje stare ter izvršuje vsakovrstne reparature cerkvenih orgel. Napravljja prespekte, nove mehove, igralne mize in vsa večja in manjša dela. 124

Prodajam hišo

v jugoslovanskem delu Koroške ob državni meji v industrijskem kraju ob železnici. Hiša leži v sredini trga na lepem mestu in je za vsakega trgovca in obrtnika izredno pripravna. Je enonadstropna in ima v pritličju 3 sobe s kuhinjo in kletjo, v prvem nadstropju 3 sobe in kuhinjo, velik vrt za zelenjavo, vodo in električno luč v hiši. Poslopje je v dobrem stanju in z opeko krito. Ker je bila v hiši prej vedno trgovina in gostilna, je za te obrti potrebna oprava še na mestu. **Nespreneljiva cena 88.000 dinarjev.** Ponudbe je pošiljati na upravo lista. 125

Moderna obleka za gospode

samo solidno delo, se izdelava v delavnici

Franc Zidei, Celovec Theaterplatz 1

Priporoča se za talarje in drugo obleko za čč. duhovščino. 126

Koroškega Slovenca!

Kjedom jemoj? V slovenskem Korotanu!

Zbirajte za tiskovni sklad!